

سرشناسه:	مولوی وردنجانی، عیسی، ۱۳۶۵ -
عنوان و نام پدیدآور:	الگوی رفتاری امام خمینی قدس سره در مواجهه با جریان‌های سیاسی / عیسی مولوی وردنجانی؛ دبیرخانه حمایت از طرح‌های پژوهشی مرکز مدیریت حوزه‌های علمیه و نهاد نمایندگی مقام معظم رهبری در دانشگاه‌ها، معاونت پژوهشی دانشگاه معارف اسلامی.
مشخصات نشر:	قم: دانشگاه معارف اسلامی، انتشارات، ۱۴۰۲.
مشخصات ظاهری	۳۷۹ ص.
فروست:	مجموعه انقلاب اسلامی، ۸۵
شابک:	978-622-5358-15-7
موضوع:	خمینی، روح‌الله، رهبر انقلاب و بنیانگذار جمهوری اسلامی ایران، ۱۳۶۸ - ۱۲۷۹.
موضوع:	خمینی، روح‌الله، رهبر انقلاب و بنیانگذار جمهوری اسلامی ایران، ۱۳۶۸ - ۱۲۷۹. Khomeyni, Ruhollah, - دیدگاه درباره اخلاق و سیاست Leader and Founder of IRI - Views on political ethics
موضوع:	خمینی، روح‌الله، رهبر انقلاب و بنیانگذار جمهوری اسلامی ایران، ۱۳۶۸ - ۱۲۷۹. Khomeyni, Ruhollah, - دیدگاه‌های سیاسی و اجتماعی Leader and Founder of IRI - Political and social views
موضوع:	خمینی، روح‌الله، رهبر انقلاب و بنیانگذار جمهوری اسلامی ایران، ۱۳۶۸ - ۱۲۷۹. Khomeyni, Ruhollah, - دیدگاه درباره حزب‌های سیاسی Leader and Founder of IRI - Views on political parties
موضوع:	اخلاق و سیاست Political ethics
شناسه افزوده:	نهاد نمایندگی مقام معظم رهبری در دانشگاه‌ها
شناسه افزوده:	دانشگاه معارف اسلامی، معاونت پژوهشی
شناسه افزوده:	دانشگاه معارف اسلامی، انتشارات
رده‌بندی کنگره:	DSR ۱۵۷۴/۵
رده‌بندی دیویی:	۹۵۵/۰۸۴۲
شماره کتاب‌شناسی ملی	۹۲۴۹۲۸۷

دانشگاه معارف اسلامی

دبیرخانه حمایت از طرح‌های پژوهشی

— الگوی رفتاری امام خمینی رهبر کبیر —
— در مواجهه با جریان‌های سیاسی —

عیسی مولوی وردنجانی

این اثر با همکاری و حمایت دبیرخانه حمایت از طرح‌های پژوهشی
مرکز مدیریت حوزه‌های علمیه منتشر شده است.

الگوی رفتاری امام خمینی در مواجهه با جریان‌های سیاسی

نویسنده: عیسی مولوی وردزجانی

نهاد نمایندگی مقام معظم رهبری در دانشگاه‌ها
معاونت پژوهشی دانشگاه معارف اسلامی
ناشر: انتشارات دانشگاه معارف اسلامی
با همکاری دبیرخانه حمایت از طرح‌های پژوهشی
مرکز مدیریت حوزه‌های علمیه
نوبت چاپ: اول، ۱۴۰۲ / شمارگان: ۲۵۰ نسخه

قیمت:

شابک: ۷-۱۵-۵۳۵۸-۶۲۲-۹۷۸

کلیه حقوق محفوظ است

مراکز پخش:

■ دانشگاه معارف اسلامی: قم، خیابان بلوار جمهوری اسلامی، بین کوچه ۴ و ۶
تلفن: ۳۲۱۱۰۵۹۰؛ نمابر: ۳۲۱۱۰۲۸۰

فهرست مطالب

مقدمه..... ۱۴

فصل اول: کلیات و مفاهیم

۱. مفهوم‌شناسی الگو.....	۱۴
۲. مفهوم‌شناسی رفتار سیاسی.....	۱۹
۱-۱. مدل‌های رفتار سیاسی.....	۲۰
۱-۱-۱. مطالعات رهبری آیووا.....	۲۰
۱-۱-۲. مطالعات دانشگاه اوهایو.....	۲۱
۱-۱-۳. مطالعات دانشگاه میشیگان.....	۲۲
۱-۱-۴. سایر نظریه‌ها در مورد رفتار رهبران.....	۲۶
۱-۱-۵. نظریه مطلوب تحقیق در مورد رفتار سیاسی امام خمینی (ره).....	۳۰
۳. مفهوم‌شناسی جریان سیاسی.....	۳۷
۳-۱. جریان.....	۳۷
۳-۲. جریان‌شناسی سیاسی.....	۳۸
۳-۳. جریان سیاسی.....	۳۹
۴. مفهوم‌شناسی حزب.....	۴۱
۴-۱. خاستگاه احزاب سیاسی از دیدگاه سکولار و اسلامی.....	۴۵

فصل دوم: صورت بندی جریان های سیاسی از منظر امام خمینی *

مقدمه.....	۵۰
۱. پیدایش احزاب و جریان های سیاسی در ایران.....	۵۱
۲. مبنای تقسیم بندی جریان های سیاسی ایران در معادله های فکری اندیشمندان.....	۵۴
۳. جریان های سیاسی در نظام دانایی امام خمینی *.....	۵۵
۳-۱. اهتمام امام خمینی * به جریان ها و احزاب سیاسی و خاستگاه آنها.....	۵۷
۳-۲. مبنای صورت بندی جریان های سیاسی در منظومه فکری امام خمینی *.....	۶۲
۳-۳. بررسی شاخصه های جریان های سیاسی.....	۶۸
۳-۱-۱. جریان اسلام گرا.....	۶۸
۳-۱-۲. جریان لیبرالیسم.....	۷۳
۳-۱-۳. جریان چپ گرا.....	۸۲
نتیجه گیری.....	۸۸

فصل سوم: مبانی رفتاری امام خمینی * در مواجهه با جریان های سیاسی

مقدمه.....	۹۲
۱. بینش ها و نگرش های امام خمینی *.....	۹۴
۱-۱. مبنای هستی شناسی امام خمینی * در بعد رفتار سیاسی.....	۹۵
نگرش هستی شناسی امام خمینی * در مواجهه با جریان های سیاسی.....	۹۹
۱-۲. مبنای انسان شناسی امام خمینی * در بعد رفتار سیاسی.....	۱۰۲
۱-۲-۱. نگرش اسلام به انسان.....	۱۰۳
۱-۲-۲. نگرش امام خمینی * به انسان.....	۱۰۴
۱-۲-۳. تأثیر نظریه انسان شناسی امام خمینی * در رفتار سیاسی.....	۱۰۹
۱-۲-۴. نگرش انسان شناسی امام خمینی * و مواجهه با جریان های سیاسی.....	۱۱۱
۱-۳. مبنای جامعه شناسی امام خمینی * در بعد رفتار سیاسی.....	۱۱۵
۱-۳-۱. جامعه در نگرش امام خمینی *.....	۱۱۶

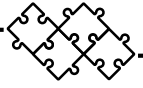
۱۱۹	۱-۳-۲. تأثیر نگرش جامعه‌شناسی در رفتار سیاسی.....
۱۲۰	۱-۳-۳. نگرش جامعه‌شناسی امام خمینی <small>علیه السلام</small> و مواجهه با جریان‌های سیاسی.....
۱۲۳	۲. گرایش‌ها و ارزش‌های مؤثر در رفتار سیاسی امام خمینی <small>علیه السلام</small> .....
۱۲۳	۲-۱. خداباوری و توکل به خدا.....
۱۲۴	۲-۱-۱. اخلاص.....
۱۲۵	۲-۱-۲. تعبد و بندگی.....
۱۲۷	۲-۱-۳. خودباوری و اعتماد به نفس.....
۱۲۸	۲-۱-۴. تبعیت از احکام الهی.....
۱۲۹	۲-۱-۵. تواضع.....
۱۳۱	۲-۲. استقلال‌طلبی و آزادی‌خواهی.....
۱۳۲	۲-۳. مردم‌گرایی.....
۱۳۴	۲-۴. مشورت با متخصصان در مسائل.....
۱۳۵	۲-۵. ظلم‌ستیزی و عدالت‌گرایی.....
۱۳۶	۲-۶. قانون‌گرایی.....
۱۳۷	۲-۷. اخلاق‌محوری.....
۱۳۸	۲-۷-۱. تهذیب نفس.....
۱۳۹	۲-۸. صداقت.....
۱۴۲	۲-۹. صبر و استقامت.....
۱۴۳	۲-۱۰. انتقادپذیری.....
۱۴۴	۲-۱۱. تعالی‌بخشی جامعه.....
۱۴۵	۲-۱۲. گذشت و بخشش.....
۱۴۶	۲-۱۳. دشمن‌شناسی.....
۱۴۷	۲-۱۴. تأثیر گرایش‌ها و ارزش‌های امام خمینی <small>علیه السلام</small> در مواجهه با جریان‌های سیاسی.....
۱۵۰	۳. علم و دانش.....
۱۵۱	۳-۱. جامعیت علمی امام خمینی <small>علیه السلام</small> .....

- ۳-۲. سیره و روحیه امام خمینی * برای کسب دانش ۱۵۵
- ۳-۳. تأثیر علم و دانش امام خمینی * در شکل‌گیری رفتار سیاسی ۱۵۷
- ۳-۴. تأثیر علم و دانش امام خمینی * در مواجهه با جریان‌های سیاسی ۱۶۰
- نتیجه‌گیری ۱۶۲

فصل چهارم: اصول رفتاری امام خمینی * در مواجهه با جریان‌های سیاسی

- مقدمه ۱۶۶
۱. نهادینه‌سازی بنیان‌های حکومت دینی ۱۶۸
- ۱-۱. همبستگی دیانت و سیاست ۱۷۳
- ۱-۲. وحدت و همبستگی اجتماعی ۱۷۵
- ۱-۳. تکلیف‌گرایی ۱۸۲
- ۱-۴. عدالت‌گرایی ۱۸۷
- ۱-۵. ایجاد اخلاق سیاسی در رفتار گروه‌های سیاسی ۱۹۰
- ۱-۶. ایجاد بستر فکری اسلامی برای جریان‌های سیاسی و اصلاح اندیشه آنها ۱۹۲
۲. تعامل با جریان‌های سیاسی ۱۹۶
- ۲-۱. مفهوم‌شناسی تعامل، تساهل و تسامح ۱۹۸
- ۲-۲. سطوح رفتار تعامل‌گرایانه امام خمینی * ۲۰۰
- ۲-۳. اصل دعوت ۲۰۱
- ۲-۴. رعایت اعتدال ۲۰۲
- ۲-۵. اصل نفی سبیل در مواجهه با جریان‌های سیاسی غیراسلامی ۲۰۳
۳. اصل تشویق و تنبیه ۲۰۵
- ۳-۱. رفق و مدارا ۲۰۷
- ۳-۲. تذکر ۲۱۱
- ۳-۲-۱. تبیین مؤلفه تذکرهای امام خمینی * به جریان‌های سیاسی ۲۱۱
- ۳-۳. تنبیه ۲۱۹

۳-۳-۱. تبیین مؤلفه بر خورد قاطعانه امام خمینی <small>علیه السلام</small> در برابر جریان‌های سیاسی.	۲۲۱
۳-۴. تقدم تذکر در مجلس خصوصی بر علنی ساختن تذکر و تنبیه.....	۲۳۷
۴. جاذبه و دافعه امام خمینی <small>علیه السلام</small> در مواجهه با جریان‌های سیاسی.....	۲۴۱
۵. موازنه‌سازی قدرت میان جریان‌های سیاسی.....	۲۴۴
۶. رشد سیاسی.....	۲۴۸
۶-۱. التزام رقابت سیاسی به ارزش‌های نظام سیاسی.....	۲۵۲
۶-۱-۱. پایبندی به قانون اساسی.....	۲۵۳
۶-۱-۲. پایبندی به آموزه‌های اسلامی.....	۲۵۶
۶-۲. شناخت ماهیت جریان‌ها و هوشمندی در مواجهه با آنها.....	۲۵۸
۷. ایجاد زمینه مشارکت سیاسی.....	۲۵۹
۷-۱. انگیزه‌های سیاسی.....	۲۶۱
۷-۲. موقعیت اجتماعی.....	۲۶۴
۷-۳. ویژگی‌های شخصیتی.....	۲۶۵
۷-۴. محیط سیاسی.....	۲۶۶
نتیجه‌گیری.....	۲۶۸

فصل پنجم: اهداف رفتاری امام خمینی علیه السلام در مواجهه با جریان‌های سیاسی

مقدمه.....	۲۷۲
۱. احیای اندیشه اسلامی در جامعه.....	۲۷۴
۲. ایجاد نظام عادلانه اجتماعی.....	۲۷۹
۲-۱. تکوین نوع نظام سیاسی ایران.....	۲۸۲
۲-۲. تشریح قوانین اسلام در نظام سیاسی ایران.....	۲۸۶
۳. حفظ نظام جمهوری اسلامی.....	۲۸۹
۳-۱. حفظ مصالح نظام جمهوری اسلامی.....	۲۹۱
۳-۲. حفظ ثبات و امنیت جامعه.....	۲۹۵

۴. هدایتگری، رشد و تعالی بخشیدن به جریان‌های سیاسی..... ۲۹۸
- ۴-۱. هدایت تفکر و بینش جریان‌های سیاسی به‌سوی اندیشه اسلامی..... ۳۰۱
- ۴-۲. هدایت کنش جریان‌های سیاسی به‌سوی رفتار سیاسی مطلوب..... ۳۰۳
- ۴-۲-۱. تبیین شاخصه هدایتگری امام خمینی * در جریان‌های سیاسی..... ۳۰۶
۵. ایجاد مشارکت سیاسی مطلوب..... ۳۰۹
- ۵-۱. الزامات مشارکت سیاسی..... ۳۱۱
- ۵-۱-۱. آزادی سیاسی..... ۳۱۲
- ۵-۱-۲. برابری قانونی..... ۳۱۴
- نتیجه‌گیری..... ۳۱۷
۶. عناصر الگوی رفتاری امام خمینی *..... ۳۲۰
- ۶-۱. هدایتگری..... ۳۲۳
- ۶-۲. فرایند تعامل و تقابل‌گرایی امام خمینی..... ۳۲۷
- ۶-۲-۱. تشویق..... ۳۳۱
- ۶-۲-۲. ارشاد و نصیحت..... ۳۳۲
- ۶-۲-۳. تذکر جهت برگشتن به دامن اسلام و رفتاری در تراز انقلاب اسلامی..... ۳۳۵
- ۶-۲-۴. صبر و تحمل..... ۳۴۱
- ۶-۲-۵. روشنگری..... ۳۴۴
- ۶-۲-۶. تنبیه و برخورد قاطعانه..... ۳۴۷
- منابع..... ۳۵۳
- الف) فارسی..... ۳۵۳
- ب) عربی..... ۳۶۹
- ج) لاتین..... ۳۷۰
- د) مقالات..... ۳۷۲
- ه) روزنامه..... ۳۷۹

مقدمه

سیاست و حکومت از جنبه‌های اجتماعی معارف و حیانی اسلام بوده و تشکیل حکومت و نظام سیاسی، تبلور عینی آن است. برقراری و کارآمدی ساختار حکومت دینی، نیازمند ارائه پاسخ روزآمد و راهگشا به پرسش‌های نوبه‌نو در سطوح اجتماعی است. فرهنگ اسلامی منبع بی‌کران حقایق متعالی می‌باشد که هدفش هدایت انسان به سوی سعادت و کمال حقیقی است و کشف و تبیین این حقایق، رسالتی سترگ برعهده انبیا، اولیا و پیروانشان از جمله اندیشمندان و ارکان علمی مراکز علوم دینی است. حوزه‌های علمیه شیعی، رهاورد مجاهدت‌های علمای زمان‌شناس و ژرف‌اندیش در قرون متمادی و موظف به امتداد ابلاغ و تبیین معارف اسلامی به جوامع بشری است. این امر عظیم، پس از پیروزی شکوهمند انقلاب اسلامی، چهره‌ای جهانی یافته و امروزه پاسخ‌گویی به مسائل مختلف مرتبط با نظام اسلامی، وظیفه‌ای بسیار مهم و حساس بر دوش حوزه انقلابی است.

معاونت پژوهش حوزه‌های علمیه، با توجه به نقش و رسالت خویش در گفتمان‌سازی علمی و مدیریت دانش دینی در راستای مسئله‌محوری و کشف پاسخ‌های مناسب به پرسش‌های نوین متوالی، با تأسیس «دبیرخانه حمایت از پژوهش‌های مورد نیاز حوزه‌های علمیه و نظام اسلامی» به انجام مأموریت یادشده همت گماشت. این دبیرخانه در امتداد هدف خویش، با ایجاد

بیست‌وهشت گروه علمی-تخصصی و برگزاری جلسات هم‌اندیشی علمی با حضور استادان و صاحب‌نظران، اولویت‌های پژوهشی هر گروه علمی را تهیه و بخشی از فعالیت‌های دبیرخانه را در راستای پاسخ به مسائل نظام، در تعامل با دانشگاه‌ها و مراکز آموزش عالی کشور و در قالب هدایت پایان‌نامه‌ها و رساله‌ها به‌سوی مسئله‌محوری عملی کرد. این امر ضمن قرار دادن آثار پژوهشی در دسترس محققان اهل قلم، بخشی از پاسخ‌های مورد توقع را تأمین می‌کند.

این اثر حاصل تحقیقات حجت‌الاسلام و المسلمین جناب آقای عیسی مولوی‌وردنجانی فارغ‌التحصیل دانشگاه معارف اسلامی بوده و این دانشگاه در شمار دانشگاه‌های حوزوی، موظف به تربیت استادان و تولید متون درسی معارف اسلامی دانشگاه‌ها و مراکز آموزش عالی سطح کشور است. متن پیش رو، در شمار آثار تأییدشده برای ارائه به جامعه علمی کشور قرار گرفته و توسط این دبیرخانه انتشار یافته است. دبیرخانه و دانشگاه معارف اسلامی، ضمن تشکر از محقق ارجمند، چشم امید به نقطه‌نظرات و آرای عالمانه استادان و محققان ارجمند جامعه علمی در سطوح حوزوی و دانشگاهی دارد و برای همه تلاشگران تبیین معارف و حیانی اسلام، سعادت و توفیق روزافزون مسئلت می‌کند.

دبیرخانه حمایت از پژوهش‌های مورد نیاز

حوزه‌های علمیه و نظام اسلامی

و

دانشگاه معارف اسلامی